

Sygn. akt III CZ 13/21

POSTANOWIENIE

Dnia 14 maja 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Małgorzata Manowska (przewodniczący)

SSN Jacek Grela (sprawozdawca)

SSN Tomasz Szanciło

w sprawie z powództwa J. spółki jawnej z siedzibą w K.

przeciwko A.Z.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 14 maja 2021 r.,

zażalenia pozwanej

na postanowienie Sądu Okręgowego w Krakowie

z dnia 2 grudnia 2020 r., sygn. akt II Ca 572/20,

oddala zażalenie.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 13 października 2020 r. Sąd Okręgowy w Krakowie wezwał pozwaną do uzupełnienia braku fiskalnego apelacji przez uiszczenie brakującej kwoty 1929 zł w terminie tygodnia pod rygorem odrzucenia apelacji.

W terminie do uzupełnienia braków opłaty pozwana złożyła wniosek o zwolnienie jej od kosztów sądowych, nie składając w tym zakresie oświadczenia majątkowego o jakim mowa w art. 102 ust. 2 ustawy z 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tekst jednolity Dz. U. z 2020 r., poz. 755 ze zm.). Pełnomocnika pozwanej wezwano do uzupełnienia tego braku. Wezwanie otrzymał on 6 listopada 2020 r. W odpowiedzi na wezwanie pełnomocnik poinformował,

że pozwana ani nie uzupełni wniosku o zwolnienie od kosztów, ani też nie uiści opłaty od apelacji w pełnej wysokości. Zarządzeniem z 1 grudnia 2020 r. zwrócono wniosek pozwanej o zwolnienie od kosztów sądowych.

Postanowieniem z 2 grudnia 2020 r. Sąd Okręgowy w Krakowie odrzucił apelację pozwanej jako nieopłaconą.

Pozwana zarzuciła w zażaleniu naruszenie przepisów postępowania, mające istotny wpływ na treść rozstrzygnięcia, polegające na:

1. wydaniu postanowienia z 13 października 2020 r., wzywającego ją do uiszczenia opłaty od apelacji pod rygorem jej odrzucenia, pomimo że uiściła już opłatę od apelacji w wysokości wskazanej w wezwaniu Sądu Rejonowego dla Krakowa-Krowodrzy w Krakowie z 13 listopada 2019 r., a nie zaistniały określone w art. 359 § 1 k.p.c. przesłanki do zmiany odnośnego orzeczenia Sądu pierwszej instancji;

2. odrzuceniu apelacji z powodu nieuzupełnienia opłaty, pomimo że art. 130³ § 1 k.p.c. przewiduje możliwość odrzucenia pisma w razie nieuzupełnienia opłaty sądowej wyłącznie wówczas, gdy do powstania obowiązku uzupełnienia opłaty doszło na skutek ustalenia przez Sąd wyższej wartości przedmiotu sporu, cofnięcia zwolnienia od kosztów sądowych albo uchylenia kurateli, natomiast w pozostałych przypadkach, zgodnie z art. 130³ § 2 k.p.c., Sąd powinien prowadzić sprawę bez wstrzymywania biegu postępowania, a o obowiązku uiszczenia uzupełniającej opłaty orzec w orzeczeniu kończącym sprawę w instancji.

We wnioskach pozwana domagała się uchylenia zaskarżonego postanowienia w całości i nadania biegu apelacji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie nie zasługiwało na uwzględnienie.

Na wstępie należy zauważyć, że zgodnie z art. 9 ust. 4 ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2019 r., poz. 1469) do rozpoznania środków odwoławczych wniesionych i nierozpoznanych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy stosuje się przepisy ustawy zmienianej w art. 1, w brzmieniu dotychczasowym.

W rezultacie, w rozpoznawanej sprawie zastosowanie będą miały uregulowania Kodeksu postępowania cywilnego sprzed wskazanej powyżej nowelizacji.

Przypomnieć zatem należy, że zgodnie z ówczesnym art. 130³ k.p.c.:

§ 1. Przepisy art. 126¹, art. 126², art. 130 § 1 i § 1¹, art. 130² stosuje się odpowiednio, gdy przed wysłaniem odpisu pisma innym stronom, a w braku takich stron - przed wysłaniem zawiadomienia o terminie posiedzenia, powstał obowiązek uiszczenia lub uzupełnienia opłaty na skutek ustalenia przez sąd wyższej wartości przedmiotu sporu, cofnięcia zwolnienia od kosztów sądowych albo uchylenia kurateli.

§ 2. Jeżeli obowiązek uiszczenia lub uzupełnienia opłaty powstał na skutek rozszerzenia lub innej zmiany żądania, z innych przyczyn niż wymienione w § 1, albo po wysłaniu odpisu pisma innym stronom, a w braku takich stron - po wysłaniu zawiadomienia o terminie posiedzenia, przewodniczący wzywa zobowiązanego do uiszczenia należnej opłaty w terminie tygodnia, a jeżeli mieszka on lub ma siedzibę za granicą i nie ma w kraju przedstawiciela - w terminie nie krótszym od miesiąca. W razie bezskutecznego upływu terminu sąd prowadzi sprawę bez wstrzymywania biegu postępowania, a o obowiązku uiszczenia opłaty orzeka w orzeczeniu kończącym sprawę w instancji, stosując odpowiednio zasady obowiązujące przy zwrocie kosztów procesu.

Z kolei art. 373 k.p.c. stanowił, że Sąd drugiej instancji odrzuca na posiedzeniu niejawnym apelację, jeżeli ulegała ona odrzuceniu przez sąd pierwszej instancji. Jeżeli dostrzeże braki, do których usunięcia strona nie była wezwana, zażąda ich usunięcia. W razie nieusunięcia braków w wyznaczonym terminie apelacja ulega odrzuceniu.

Należy zauważyć, że w okolicznościach rozpoznawanej sprawy art. 130³ § 2 k.p.c. w ogóle nie będzie miał zastosowania. W przedmiotowej sprawie nie doszło bowiem do rozszerzenia lub innej zmiany żądania, z innych przyczyn niż wymienione w § 1. Nadto, nie znajdzie również zastosowania dalsza część przepisu, która stanowi o wysłaniu odpisu pisma innym stronom, a w braku takich stron - po wysłaniu zawiadomienia o terminie posiedzenia.

Podkreślenia wymaga, że Sąd drugiej instancji dostrzegł brak fiskalny, wynikający z błędnego wezwania jeszcze przed Sądem pierwszej instancji. Wprost art. 373 k.p.c. stanowił, że jeżeli Sąd drugiej instancji dostrzeże braki, do których usunięcia strona nie była wezwana, zażąda ich usunięcia. Brak również podstaw, aby wysłanie apelacji stronie przeciwnej traktować jako wysłanie odpisu pisma w rozumieniu art. 130³ § 2 k.p.c. Przypomnienia wymaga, że w poprzednim stanie prawnym, a więc sprzed wspomnianej nowelizacji, Sąd *a quo* doręczał odpis apelacji stronie przeciwnej i dopiero przedstawiał akta Sądowi *ad quem*. Zatem, przyjmując argumentację zażalenia, należałoby uznać, że zastosowanie art. 373 k.p.c. byłoby w omawianym zakresie apriorycznie wyłączone, czyli w istocie iluzoryczne.

Tymczasem w nauce prawa zauważono, że w dotychczasowym orzecznictwie wskazywano, że wysłanie odpisu apelacji stronie przeciwnej nie może przeszkadzać odrzuceniu apelacji przez sąd drugiej instancji ze względu na nieusunięcie jej braków fiskalnych, skoro w myśl art. 371 k.p.c. doręczenia apelacji stronie przeciwnej dokonuje sąd pierwszej instancji, a następnie przedstawia akta sprawy sądowi drugiej instancji, który na podstawie art. 373 k.p.c. w zw. z art. 370 k.p.c. uprawniony jest do jej ponownej kontroli oraz odrzucenia, m.in. ze względu na nieusunięcie braków fiskalnych. W tym zatem zakresie wyłączone jest stosowanie w postępowaniu apelacyjnym art. 130³ § 2 k.p.c. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 27 czerwca 2013 r., III CZ 32/13, niepubl.).

W judykaturze i doktrynie wskazuje się, że nieodrzućenie apelacji z przyczyn wymienionych w art. 373 k.p.c. na posiedzeniu niejawnym nie wyłącza późniejszego odrzucenia tej apelacji na rozprawie (tak też Sąd Najwyższy w orzeczeniu z 5 lutego 1999 r., III CKN 1118/98, niepubl. oraz w postanowieniu z 20 listopada 2006 r., I PZ 16/06, OSNP 2007, nr 21–22, poz. 321) i w postanowieniu z 25 listopada 2010 r., I CZ 139/10, niepubl.).

W literaturze przedmiotu podkreśla się nadto, że Sąd drugiej instancji odrzuca apelację, od której - mimo wezwania - nie została uiszczona opłata należna w chwili jej wniesienia (art. 130 § 1 k.p.c.). Jeżeli natomiast obowiązek uiszczenia lub uzupełnienia opłaty powstał na skutek ustalenia przez sąd wyższej

wartości przedmiotu zaskarżenia, cofnięcia zwolnienia od kosztów sądowych lub uchylenia kurateli już po wysłaniu odpisu apelacji stronom, a w ich braku - po wysłaniu zawiadomienia o terminie posiedzenia, o obowiązku uiszczenia opłaty sąd orzeka w orzeczeniu kończącym sprawę w instancji (por. art. 130³ § 2 k.p.c.). Wskazano powyżej, że w niniejszej sprawie nie zachodziła taka sytuacja. Zatem, powinna być uiszczona opłata od apelacji należna w chwili jej wniesienia, pod rygorem odrzucenia środka odwoławczego.

Sytuacja nieuiszczenia od apelacji należnej opłaty występuje wtedy, gdy opłata ta w ogóle nie została wniesiona albo jest niższa od wymaganej. Należy odróżnić przy tym przypadek, gdy uiszczona opłata jest za niska w stosunku do podanej przez stronę (bądź ustalonej uprzednio przez sąd) wartości przedmiotu sporu bądź zaskarżenia, od sytuacji, gdy za niska opłata jest konsekwencją błędnie określonej wartości zaskarżenia. W pierwszym przypadku dojdzie do zastosowania rygору odrzucenia apelacji. W przypadku drugim zachodzi najpierw konieczność zbadania i ustalenia przez sąd prawidłowej wartości przedmiotu zaskarżenia na podstawie art. 368 § 2 k.p.c. w zw. z art. 25 § 1 k.p.c. Do apelacji (ani innych środków zaskarżenia) nie stosuje się reguły wskazanej w art. 130³ § 1 k.p.c. odsyłającej do art. 130² k.p.c. Prawidłowość tego wniosku została potwierdzona przez Sąd Najwyższy, który np. w postanowieniu z 16 kwietnia 2008 r., V CZ 17/08, OSNC-ZD 2009, nr 1, poz. 8, wskazał, że w razie stwierdzenia, iż oznaczenie wartości przedmiotu zaskarżenia w apelacji sporządzonej przez profesjonalnego pełnomocnika jest nieprawidłowe, sąd - stosując odpowiednio art. 25 § 1 k.p.c. w zw. z art. 368 § 2 k.p.c. *in fine* oraz art. 130 § 5 k.p.c. - wydaje postanowienie, w którym określa właściwą wartość przedmiotu zaskarżenia i wzywa do uiszczenia brakującej opłaty pod rygorem odrzucenia apelacji (zob. także niepublikowane postanowienia Sądu Najwyższego: z 6 marca 2018 r., II UZ 119/17; z 26 października 2017 r., II CZ 64/17; z 25 października 2017 r., II UZ 83/17; z 1 grudnia 2016 r., IV CSK 247/16; z 15 listopada 2016 r., III CZ 45/16; z 11 marca 2009 r., II PZ 47/08 oraz postanowienie z 17 maja 2006 r., II PZ 18/06, OSNP 2007, nr 9–10, poz. 137).

Z przedstawionych powodów orzeczono jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. w związku z art. 394¹ § 2 i § 3 k.p.c.

as